

1.	Fanning nomi: “Pedagogika psixologiya”	Fan (modul) turi <i>Majburiy fan</i>	Fan (modul) kodi <i>KP2105</i>	Ta’lim tili: <i>o’zbek</i>
O’quv yili:	2024/2025	Kurs va semestr <i>II kurs, IV- semestr</i>	ECTS krediti: <i>4</i>	Haftalik dars soati: <i>4</i>
Umumiy o’quv soatları:	150	Ma’ruza:	Analiy mashg’ulot: <i>Mustaqil ishliv</i>	30
30	30	90		

I.Fanning mazmuni

Fanni o’qitishidan maqsad – taabalarni ta’lim, tarbiya, o’qish handa rivojlanishning pedagojik qonuniyatlarini o’rganadi, pedagojik tamoyillar va axborot texnologiyalarini qo’llash mezonlari, professional ta’lim muassasalarini turlari va ulami boshqarish tizimini asoslaydi. Ushbu fan insomni kasby faoliyatga tayyorlash, o’sib kelyovagan yosh avlodni tarbiyalash, malakali ischi kuchini yangi talablar darajasiga moslab borishni ko’zda tutadi. Fanni o’qitishidan maqsad – taabalarda professional ta’limni tasukl etish va boshqarish, ushbu jarayonlarda ta’lim sifatimi ta’minlash borasidagi bilim, ko’nikma va malakalarni shaklantirish orqali ularning bo’lajak kasby-pedagojik faoliyati samaradorligini ta’minlasdan iborat.

Fanning vazifasi – takabalgara O’zbekiston Respublikasida kasby ta’linni rivojlanish tarixi, ta’limning uzluksizligi va davomiyligi, uzuksiz ta’limning maqsadi, mazmuni, tuzilishi, uzuksiz kasbyi ta’lim tushunchalarini, kasby ta’limni tashkil etish va boshqarish to’g’risidagi asosiy normativ hujjalat, kasb ta’limi mazmunga qo’yiladigan talablar, professional ta’limni boshqarish tizimi, takabalgara pedagojik-psixologik bilimlarni umunkasbyi va maxsus fanlarni o’qitish jarayonida tadbiq etishni o’rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariv qism (ma’ruza mashg’ulotlari)

I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kirdi:

Horizgi zamон psixologiyasining predmeti, maqsadi va uning vazifalari.

O’zbekiston Respublikasi umumiy va kasbyi ta’lim tizimi islohatlari. Professional ta’lim ijtimoiy-iqtisodiy o’zgarishlar sharoitida.

“Pedagogika, psixologiya” fanning maqsad va vazifalari. Pedagojikaning asosiy tushunchalari: bilim, ko’nikma, malaka, kast, ixtisoslik, mutaxassislik, kasbyi ta’lim, kasbyi tayyorlarlik, kasbyi tarbiya, kasbyi mahorat. Uzluksiz ta’lim tizimni kasby-hunar ta’limiga qo’yiladigan talablar. “Pedagogika” fanning bosha fanlar bilan aloqlanini o’rganish.

2-mavzu. Psixologiyaning ihiniy-tadqiqot metodlari

Psixologiya fanida tadqiqot metodlari amal qilinadigan asosiy nazariv prinsiplarga va psixologiya hal qiladigan konkret vazifalarga bog’liqdir.

O’rganilayotgan preddet va hodisalar o’zaro aloqador, bir-birini taqozzo etadi, doinov o’zgarishida, rivojlanisida, qarama-qarshi ziddiyati jarayonlar mavjud deb qarashni tushunish zarurligidan kelib chiqadi.

3-mavzu. Faoliyk, faoliyat va uning turlari

Hozirgi zamон psixologiyasida fanning qanchalik qadimiyigiga qaramay qator hal qilinishi zarur mutammolar turli oqimlar va olimlar tomonidan ilgari surilayogen taxmin va farazlar-gipotezalar mayuddir. Ba’zan bir-birini to’fidiragan, yoki birin ikkinchisi inkor etadigan konsepsiylar va nazarialar ham bor. Bu singari turli mutammo va qarashlarni to’g’ii anglab yetish hozirgi zamон psixologiyasining asosiy prinsiplarini determinizm, ong va faoliyat birligi, psixika va ongning faoliyatda rivojlanishi principlariga suyangan holda ilimiň tadqiqotlari olib borilishiga bog’liq hal qilinadi.

3-mavzu. Faoliyk, faoliyat va uning turlari

Jonli mayudoni muayyan tarzda va muayyan yo’nalishda harakat qilisiga undaydigan ettiyojlar uning faoliyi manbal hisoblanadi. Ettiyoj - jonli mayudoni mayudoning hayot kechirishining konkret shart-sharoitlarga nisbatan uning faoliyigini vujudga kelitiruchi holatidir. Odam va hayvon ettiyojlar turilcha bo’lani ham u tutayli yuzaga keladigan hatti-harakatlar ham bir-biridan fanq qiladi. Kishining faoliyi ettiyojolarning qondirilishi jarayonida namoyon bo’ladi. Hayvon tabiat ne’matlardan tayyor holidegina faydalananadi, odam esa shu ne’matlarni o’zi tayyorlaydi. Shuning uchun ham kishining o’z ettiyojolarni qondirish jarayoni ijtimoriy tarraqiyot bilan belgilanadigan faoliyat shaklini egallash, faol, muayyan maqadga yo’nalirigan jarayon sifatita ajralib turadi. Ettiyojlar qondirilishi jarayonida rivojlanib va o’zgartib boradi. Kishining ettiyoji uni tarbiyalash jarayonida, ya’ni kishilik madaniyati olami bilan yaqinlashtirish jarayonida shakllanadi.

Subyektning odam/zotiga mansubligi individ tushunchasida ifoda qilinadi. Hayvon bolasi esa dunyoga kelgan kunidanoq hayotining oxirigacha jonzot deb yuritiladi. “Individ” tushunchasida kishining nasl-nasabi ham mujassanshlashgan. Yangi tug'ilgan chagaloqni ham, katta yoshdagi odamni ham, mutaffakkirni ham, aqli zaif ovsani ham, yovvoyi odamni ham, madanyati mamlikat kishisini ham individ deb hisoblash mumkin. Individ sifatida dunyoga kelgan kishni alohida sosial fazilat kasif’ etadi, shaxs bo’lib etishadi. Psixologiyada individ tomonidan amaliy faoliyat va munosabatlar jarayonida hosil qilinadigan hamda ijtimoriy munosabatlarning individiga ta’sir o’tkazish darajasi va sifatini belgilaydigan tarzdagi sotsial fazilatlar majmuasi shaxs tushunchasida ifodalananadi.

5-mavzu. Psixik jarayonlar: diqqat, sezgi, idrok, xotira, tafakkur, xayol

Tashqi olati Psixik hodisalar psixik holatlarni, psixik jarayonlarni va psixik xususiyatlarni o’z ichiga oladi. Bularning barchasi tirik organizmning tashqi olamni u yoki bu darajada aks ettrishi bilan bog’liq bo’lganligi uchun ham bir so’z bilan ruhiy, psixik hodisalar deb ataladi. Psixik hodisalarning bininchisi hisoblangan psixik holatlар deganda tashqi olamni aks ettrish va javob qaytarish xususiyati, mexanizmlari tushuniladi. Masalan, bolalar va kattalarning dunyonasi aks ettrishlari, sog’lom yoki betob odamning aks ettrishini, bardam, tetik yoki horq in, charhagan odamning aks ettrishi sifat xususiyatlari va holatlari biridan farq qiladi. Psixik xususiyatlardan deganda odam-subyektning betakror, bir-biridan farq qiladigan xususiyatlari tushuniladi. Bunda asosan odamning temperamenti, qobiliyati va xarakteri nazarda tutildi. Psixik hodisalar ichida psixik jarayonlar yetakchi va asosiy mazmuni kasb etadi.

6-mavzu. Shaxsning individual xususiyatlari

Tashqi olamni aks ettrish barcha jonli mayudotlarga xos xislat bo’lsa-da, har bir individning unga munosabati doimo turlicha bo’ladi. Shuning uchun ham psixik hodisalarni turlarga klassifikasiya qilganda assosan uch guruh aloqida diqqat markazida turadi. - psixik holatlari, - psixik jarayonlar, - psixik xususiyatlari.

Psixik xususiyatlar asosan alohida olingan subyekti xususiyatlari deb qaratsh o'ttura psixologiyada qabul qilingan bo'lib, bunda individvding tashqi olamga va o'z ichki dunyosiga bo'lgan munosabatlari, tasirlanish kuchi, darajasi, davomiyligi va boshqalar asos qilib olinadi.

Psixik jarayonlar namoyon bo'ishi, odamlarning tashqi qiyofalari bir xilligi, individual xususiyatlari aynan bir xilligi hodisasi tarixda hech uchratilgan emas. Masalan, tashqi qiyofalari jihatden hatto ota-onasi ham ajarib olsibga qiymaladigan bir-briga o'xshash egizaklar ham iechki dunyosi, ta'sirlanishi javob reaksiyalarining har xilligi bilan 7-mavzu. Kishi xayot tarzining yosh davrlari. har bir yosh davrining qisqacha nevg'ebi

Odanga chaqaloqligidan keksalik davrigacha uning ichki imkoniyati, mayli, iqidori, qobilivati, aq-zakorati, qiziqishi, irodasi, xis tuyg'usi, diqqati va bilish jarayonlaring unlikiga xususiyatlari kura individual munosabatda bo'lish yosh psixologiyasini insopparvarlik g'oyalaridan birdiri. Uning muxim xususiyati har bir davrdagi rivojanishning o'ziga xos qulay (senzitiv) holatidan unumli foydalanshdir.

8-mavzu. Pedagogikaning predmeti, maqsadi va vazifalari

Bizga tarix fanlaridan ma'lumki, O'rta Osiyoda ishlab chiqarish kuchlari ibtidoiy jamaoa oddiy ishlab chiqarish qurollarini yasasiga kiritishlari natijasida jamiyatda ijtimoiy iqtisodiy munosabatlarni yangi shaklli yuzaga keladi. Bu davrda bola tarbiyasi bilan ayollar shug'ullangan shu asosda jamoata ayoqlarning mavqeい origani. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A.Karimov ta'kidlaganidek "Har qanday davlat, har qanday jamiyat ham o'z boyliklari bilan qudratli hisoblanadi. Har bir xalq mamlakatning tabiyi zamini, yer osti va yet usti zahiralar, tog'iari va o'monlari, daryo-yu dengizlari, ulkan shaharlar, go'zal inshootlari bilan o'z kuch qudratini namoyon etisiga harakat qildi".

9-mavzu. Pedagogikada asosiy tushunchalar

Pedagogika fan sifatida shakllanlar ekan bosqicha fanlardan farqli ravishda o'zining asosiy tushunchalariga ega. "Pedagogika"ning asosiy tushunchalari ikkinchi rasmda ko'satilganidek rivojlanishi belgilaydi, bu tushunchalar fiziologyya va psixologiya rabi'asiga fanlardan tanish bo'isada biz bulamni o'zano bog'liqligiga xitalamiz.

10 - mavzu. Pedagogik tadqiqotning funksiyalari va metodlari

Ilmiy nuyqat-nazardan didaktika ta'limgarayonlarini tushuntirish, rivojanish istiqbollarini ko'satish, amalda ta'limgarayoniga ta'sir etish va ularga baho berishni maqsad qilib kuyar ekan, quyidagi funksiyalarni bajaradi.

11 - mavzu. Istom dini g'oyalarning ta'limgarayoniga ta'siri

VII asr boshlarda islon g'oyasiga asoslangan Arab halifligi tashkil topib, bu davlat o'z maxqeini mustahkamlash uchun bosqicha mamlakatlarni ham zabt etishini boshladi. Butun Arabiston yarim oroji shuningdek, Eron, Kavkaz orti, Suriya, Shimoliy Afrika, Janubiy Ispaniya haliflik tarkibiga kiritildi.

12-mavzu. XIX ASRning ikkinchi yarmi xx asr bosholarida turkiston o'lkasida ta'limgarayoniga ta'siri

XIX asrning o'ralarida Turkiston o'lkasida bosholang'ich ma'lumot beradigan madrasalar mavjud edi. Maktabarning handa o'rta va olyi diniy ta'limgarayoniga beradigan madrasalar mavjud edi. Maktabarning

aksariyati, shu jumladan, qishloq maktablarining ko'pchiligi diniy va ta'limgarayoniga oddiy bosholang'ich maktablar edi xolos. Bu maktabda masjidlarning imomlari, savodxon mulilar dars berardilar. Bundey, maktablarida o'qitish eng oddiy diniy vazifalarni o'regatish bilan, ya'ni arab tilida yozilgan Qur'oni o'qishni o'regatish, har bir muslim uchun zatur bo'lgan asosiy vazifalarni bildirish bilan cheklanadi.

13-mavzu. Ta'limgarayoniga ta'siri

Ma'lumki, qonuniyat – bu barqator, zaruriy, u yoki bu xodisalar va jarayonlar o'rasisidagi mutatostilik va muhim aloqa. Agar o'qitish jamiyat talabalarini e'tiborga olmasa, u xolda uni, albatta, qeyta quirish, takomillashtirish kerak.

Demak, ta'limgarayoniga ta'siri – do'st, murabbib, yo'lboshlovlari bo'lganagina o'quvchilar o'quvchilar o'zlarining ichki butunlikda amalga oshirish zatur.

14-mavzu. Tarbiyaning umumiy usullari

Bola o'qishni, tarbiya olishni istaydi, ulg'ayib jamiyat hayotida faol ishlirik lozimi hohaydi. Pedagog uni qay usulda, qanday munosabatlar sharoitida, qanday pedagogik jarayonda tarbiyalashni lozimligini bilsin kerak. Shu bilan birga bola o'zini o'zgartirishda faol ishlirokchini ekanligini ham unutmasisi lozim. O'quvchilar yaqin kishilarining (ota-onasi, o'quvchilar, tarbiyachilarining) munosabatlarini yaxshi bilsa bu unga ishda yordam bersa, shundagina bola pedagogik ta'sir o'kazishiga ochiq va moyil bo'лади. O'quvchovi - do'st, murabbib, yo'lboshlovlari bo'lganagina o'quvchilar o'zlarining ichki olamarini ochib ko'rsatadir.

15-mavzu. Rag'batlanishish va jazolash usullari

Har qanday rag'batlanishish pedagogik talablarini hisobega o'lgan holda qo'llanishi lozim. Jazolash – bu tarbiyalanuvchining xatti-harakati va faoliyatiga sabriy baho berisidir. Jazo ham o'quvchining va butun sind yoki guruhning manfaati uchun qo'llanadigan oxingi tarbiya usuli. Jazo choralarini qo'llashda jismoniy jazo, urish, kaltaklash mumkin emas, bolani qo'riptish, g'azablantirish ham yaxshii natija bermaydi, o'quvchi qo'roganidan yolg' on gapirishga o'rganadi, ikkiyuzlanchi bo'lib qoladi.

III. Amaliy mashq' ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

- 1.Psixologiya tarmoqlari
 - 2.Psixologiyaning asosiy metodlari
 - 3.Faoliyatning o'zlashtirilishi. Malaka va mashq
 - 4.Shaхsning o'zini-o'zi anglatshi "Men" siyoshi
 - 5.Diqqat, sezgi va uning turfari
 - 6.Xarakter va uning shakllanishi
 - 7.O'smirlilik yoshining psixologik xususiyatlari
 - 8.Pedagogikaning fan sifatida shakllanishi
 - 9.Tarbiya, ta'limgarayoniga ta'siri
 - 10.Pedagogik ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil etish
 - 11.Istomda ta'limgarayoniga ta'siri
 - 12.Turkistonda jadidchilik ma'rifati va ta'limgarayoniga ta'siri
 - 13.Ta'limgarayoniga ta'siri
 - 14.Xalq pedagogikasida qo'llanilgan tarbiya usullari
 - 15.Mashq va o'regatish, o'zini-o'zi tarbiyalash usullari
- Amaliy mashq' ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akadem, guruha bir o'quvcheli tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashq' ulotlar faol va

XI. Qo'shimcha adabiyotlar

- ⁸⁷ 1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. – T.: «O‘zbekiston», 2017 yil.

3. Mirziyoyev Shavkat Mironovich. Tanqidiy tahlil, qat'iy tarib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘ishi kerak. Manifikatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dashturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlariga baq ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengayirinligan majlisidagi ma’ruza, 2017 yil 14 yanvar / SH.M. Mirziyoyev. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 104 b.

4. Mirziyoyev Shavkat Mironovich. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qiltinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimida ma’ruza. 2016 yil 7 dekabr /SH.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017. – 48 b.

5. Mirziyoyev Shavkat Mironovich. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. Mazkur kitobdan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shakhat Mirziyoyevning 2016 yil 1 noyabrdan 24 noyabrga qadar Qoraqapqo‘ston Respublikasi viloyatlar va Toshkent shahri saylovchitari vakillari bilan o‘tkazilgan saylovoldi uchrasnuvlariida so‘zlagan nutqlari o‘rin olgan. /SH.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017. – 488 b.

6. Mirziyoyev Shavkat Mironovich. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. -Toshkent, 2021. - 458 b.

7. Batistev S.Y., Novikova A.M. Professionalnaya pedagogika. Uchebnik. Izdaniye 3-e, pererabotannoye. – M.: Izd-vo YEVGES, 2009. – 456 s.

8. Golish L.V., Fayzullayeva D.M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashitirish va rejalashtirish. -T. 2010 y.

Internet saytlari

9. <http://planetadisser.com> - dissertatsiyalar katalogi.
10. <http://www.bestdisser.com> - referatlar, diplomvakurs ishlari.
11. <http://www.edu.uz/> - O‘ZR Oliy va o‘ta maxsus ta’lim vazirligining rasmiy web sayti.
12. www.gov.uz - O‘ZR ning hukumat portali.
13. <http://www.press-service.uz>
14. <http://www.gov.uz>

5. Fanning o‘quv dasturi Institut Usulbiy Kengashining 2024 yil “ ” dagi “ ” –sonli yig‘iliishiда ko‘rib chiqilgan va ma‘qullangان.

O‘quv dastur Institut Ilimy Kengashi (2024 yil “ ”, № _____ -sonli qator) bilan tasdiqlangan.

Fan (modul) uchun mas‘ullar:

Badalov S.M.	“Qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalashirish va servis” kafedrasi dotsenti.
--------------	--

Taqribinchilar:

Ravshanov X.A.	– “TIZQXMM” Milliy tadqiqot universitetining Qarshi irrigatsiya va agrotekhnologiyalar instituti dotsenti
Toshtemirov S.J.	– QarMill “QXM” va S” kafedrasi dotsenti.